UG/I/SANS/H/II/18

2018

SANSKRIT

[Honours]

PAPER – II

Full Marks : 90

Time : 4 hours

The figures in the right hand margin indicate marks

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable

Illustrate the answers wherever necessary

1. स्वप्नवासवदत्तमिति नाटकस्य नामकरणस्य तात्पर्यं निरूप्यताम् । 10

अथवा

वासवदत्ता-चरित्रस्य पद्मावती चरित्रस्य च सादृश्य-वैसादृश्यौ सम्यग्रूपेण आलोच्येताम् ।

(*Turn Over*)

2. अधोलिखितयोः श्लोकयोरेकतरं सुरगिरा देवनागर्या च व्याख्येयम्— 8

(*a*) सुखमर्थो भवेद् दातुं सुखं प्राणाः सुखं तपः ।
सुखमन्यद् भवेत् सर्वं दुःखं न्यासस्य रक्षणम् ।।

(*b*) गुणानां वा विशालानां सत्काराणां च नित्यशः ।
कर्त्तारः सुलभा लोके विज्ञातारस्तु दुर्लभाः ।।

3. अधोलिखितेषु प्रश्नषट्कं सुरगिरा देवनागर्या च समाधेयम्— 1×6

(*a*) पद्मावती किमर्थं तपोवनं समागता ?

(*b*) क आसीद् वासवदत्तायाः पिता ?

(*c*) स्वप्नवासवदत्तमिति नाटके विदूषकः केन नाम्ना व्यपदिश्यते ?

(*d*) पद्मावत्याः परिचारिकाया नाम किमासीत् ?

(*e*) 'स्त्री-स्वभावस्तु कातरः'—कस्य उक्तिरियम् ?

(*f*) आवन्तिकायाः परिचयः प्रदीयताम् ।

4. अधोलिखितानां त्रयाणां प्रकृति-प्रत्ययौ निर्णेयौ:— 2×3

दातुम्, रक्षणम्, समुद्धृताः, सत्काराणाम्, अपवादः ।

5. अभिज्ञानशकुन्तलमाश्रित्य शकुन्तलायाः चरित्रचित्रणं कुरु । 12

अथवा

का आसीत् हंसपदिका ? किं संगीतं तया परिवेशितम् ? अस्य तात्पर्यं निरूप्यताम् । 2 + 3 + 7

6. निम्नलिखितेषुः पद्यमेकं सुरगिरा व्याख्येयम् (देवनागर्या लिख्यताम्) — 8

(*a*) सरसिजमनुविद्धं शैवलेनापि रम्यं
मलिनमपि हिमांशोर्लक्ष्म लक्ष्मीं तनोति ।
इयमधिकमनोज्ञा वल्कलेनापि तन्वी
किमिव हि मधुराणां मण्डनं नाकृतीनाम् ॥

(*b*) अर्थो हि कन्या परकीय एव तामद्य संप्रेष्य परिग्रहीतुः ।
जातो ममायं विशदः प्रकामं प्रत्यर्पितन्यास इवान्तरात्मा ॥

(*c*) पातुं न प्रथमं व्यवस्यति जलं युष्मास्वपीतेषु या
नादत्ते प्रियमण्डनापि भवतां स्नेहेन या पल्लवम् ।
आद्ये वः कुसुमप्रसूतिसमये यस्या भवत्युत्सवः
सेयं याति शकुन्तला पतिगृहं सर्वैरनुज्ञायताम् ॥

7. अधस्तनेषु एकतरस्य सुरगिरा भावसंप्रसारणं कार्यम् (देवनागर्या उत्तरं लिख्यताम्) — 4

(*a*) बलवदपि शिक्षितानामात्मन्यप्रत्ययं चेत : ।

(*b*) सतां हि सन्देहपदेषु वस्तुषु प्रमाणमन्तःकरणप्रवृत्तयः ।

8. निम्नलिखितेषु प्रश्नेषु द्वादशानामुत्तरं प्रदीयताम् (सुरगिरा देवनागर्या चोत्तरं लिख्यताम्) — 1 × 12

(*a*) अभिज्ञानशाकुन्तलमिति नाटकस्य मङ्गलाचरणे कस्य वृत्तस्य प्रयोगो दृश्यते ?

(*b*) कस्य नाम माधव्यः आसीत् ?

(*c*) कौ आस्ताम् शकुन्तलायाः पितरौ ?

(*d*) 'को नामोष्णोदकेन नवमालिकां सिञ्चति' — कस्या उक्तिरियम्' ?

(*e*) अभिज्ञानशकुन्तलमिति नाटकस्य उत्सः कः ?

(*f*) को नाम गान्धर्वविवाहः ?

(*g*) अभिज्ञानशकुन्तलमिति पदस्य विग्रहवाक्यं लिख्यताम् ।

(*h*) 'अथवा भवितव्यानां द्वाराणि भवन्ति सर्वत्र' — कस्य उक्तिरियम् ?

(*i*) अभिज्ञानशकुन्तलमिति नाटके मुख्यरसः कः ?

(*j*) असाधुदर्शी खलु तत्रभवान् काश्यपः--अत्र वक्ता कः ?

(*k*) दुष्यन्तस्य पुत्रस्य नाम किमासीत् ?

(*l*) कः त्रिशङ्कुः ?

(*m*) अभिज्ञानाङ्गुरीयकं शकुन्तलाया हस्तात् कुत्र भ्रष्टम् ?

(*n*) का वेत्रवती ?

(*o*) भरतस्य परिचयः कुत्र विद्यते ?

9. अधोलिखितानां चतुर्णां प्राकृतपदानां संस्कृतरूपं लिख्यताम्:-- 4

अज्जउत्तो, अणसूए, भमरेहिं, अवच्छायासु, तदो, अहिणवमहुलोलुवो, सउन्दला ।

10. अर्थोपक्षेपकस्य भेदा आलोच्यन्ताम् । 10

अथवा

महाकाव्यस्य वैशिष्ट्यं सोदाहरणं साहित्यदर्पणानुसारेण आलोच्यताम् ।

11. विषयमेकमाश्रित्य टीका विरचनीया: — 5

नान्दी, विष्कम्भकः, आरभटीवृत्तिः ।

12. अधोलिखितेषु पञ्च प्रश्नाः समाधेयाः (सुरगिरा देवनागर्या च उत्तरं लेख्यम्) — 1 × 5

(*a*) सूत्रधारस्य लक्षणं किम् ?

(*b*) रसाः कतिविधाः ?

(*c*) दिव्यादिव्य नायकस्य उदाहरणं दीयताम् ।

(*d*) किं नाम आकाशभाषितम् ?

(*e*) प्रहसनस्य किमुदाहरणम् ?

(*f*) रूपकाणि कतिविधानि ?

(*g*) अर्थप्रकृतयः कतिविधाः ?